Několik poznámek k osnově novely obecného horního zákona.

Prof. Dr. V. Hora.

Vládním návrhem zákona, jímž se mění některá ustanovení obecného horního zákona (tisk 787 senátu), připouští se, aby k provozování hor byl zřízen vnucený správce, přeruší-li se zaviněním držitele hor stálé provozování díla v dolových měrách nebo neděje-li se zaviněním držitele hor provozování díla s náležitým osazenstvem a vznikne-li nebezpečí, že tímto počínáním bude ohrožen zvláště důležitý veřejný zájem, zejména veřejný pořádek a pokoj. Při tom se ustanovuje, že při provádění této vnucené správy platí obdobně předpisy exekučního práva«, pokud v dalším nejsou vytčeny odchylky.

Odchylky tyto týkají se příslušnosti k zavedení a ke zrušení vnucené správy (báňské hejtmanství, báňský kapitanát) a k výkonu vnucené správy (revisní báňský úřad, báňský komisariát), důvodů pro zrušení vnucené správy, povinnosti k úhradě schodku a k poskytnutí hotovostí potřebných pro vedení závodu, odevzdání čistých výtěžků a poznámek vnucené správy a jejího zrušení do horních knih a záznamních knih báňských.

Ve všech ostatních směrech těmito odchylkami nedotčených mají tedy při provádění této vnucené správy platiti »obdobně předpisy exekučního práva« o vnucené správě.

Nelze nevysloviti podivení nad tímto stručným zněním vládního návrhu, když si uvědomíme jednak množství předpisů exekučního řádu z r. 1896 o vnucené správě, jednak to, že vnucená správa exekuční slouží přece podstatně jinému účelu, než vnucená správa zde navrhovaná. Je tudíž v zájmu věci podrobiti toto znění osnovy podrobnějšímu rozboru, chceme-li získati podklad pro odpověď, lze-li s tímto zněním vládního návrhu vystačiti či nezavdá-li svou stručností pod-

nět k řadě pochybností a nestane-li se pramenem právní nejistoty. Je třeba tudíž zkoumati jednak, které předpisy exekučního práva mohou vůbec při předepsané obdobě přicházeti v úvahu, které nikoliv a u kterých snad zůstane použití obdoby pochybným, jednak k jakým důsledkům obdoba těchto předpisů povede.

I. Vzhledem k podstatně různému rozdílu v ú č e l u vnucené správy podle exekučního práva a vnucené správy navrhované osnovou, je patrno, že z obdobného použití předpisů exekučního práva budou vyloučena všechna ona ustanovení, která jsou s účelem exekuční vnucené správy, jímž jest u s p o k o j e n í p o h l e d á v k y v y m á h a j í c í h o v ě ř i t e l e z výtěžků správy, v nejtěsnější souvislosti. Sem patří zejména ustanovení §§ 100, 103, 104, 119 odst. 1 a 3, 122, 123, 125—128 exekučního řádu.

II. Jiná ustanovení exekučního práva jsou z obdoby vyloučena zvláštními ustanoveními osnovy stanovícími o d c h y l k y od práva exekučního; sem patří kromě orgánů vnucenou správu povolujících a vykonávajících (§ 224 a) odst. 2 písmeno a) a ustanovení o poznámce vnucené správy, také ustanovení o z r u š e n í vnucené správy; toto zrušení neřídí se předpisy exekučního práva (§ 129 exekučního řádu), nýbrž předpisy § 224 a) odst. 2 písmeno d) osnovy.

III. O jiných ustanoveních exekučního práva nebude lze zase pochybovati, že budou platiti i pro v n u c e n o u s p r á v u o s n o v o u n a v r h o v a n o u. Sem patří toto ustanovení: a) jakmile revírní báňský úřad bude požádán o provedení vnucené správy vyslovené báňským hejtmanstvím, bude povinen jmenovati vnuceného správce a zpraviti podnikatele o tom, že se musí zdržovati každého opatření s výtěžky závodu a že se nesmí na správě podniku účastniti proti vůli správcově (§ 99 odst. 1 exek. řádu), dále doručiti tento výměr majiteli podniku, jmenovanému správci a veřejným orgánům povolaným k vymáhání daní a veřejných dávek a nařídíti, aby podnik byl správci do správy odevzdán (§ 99 odst. 2 exek. řádu).

b) Správce vchází ve svá práva uvedením do správy; je oprávněn ke všem úkonům patřícím k ř á d n é m u a p r o p ě š n é m u hospodářskému užívání podniku; je oprávněn bírati ze spravovaného podniku všechny užitky a příjmy,

o nich kvitovati a vůbec podnikati všechny právní úkony, sjednávati právní jednání, jakož i podávati žaloby, jichž je třeba ku provedení vnucené správy (§ 109 exek. řádu).

c) K opatřením, která nejsou zahrnuta v pojmu o b y č e j n é h o hospodaření, jakož i k opatřením zvlášť důležitým, bude si museti správce vyžádati s o u h l a s revírního báňského úřadu (zejména také ku propachtování podniku nebo jednotlivých jeho částí (§§ 111 a 112 ex. řádu);

d) vnucená správa je bez účinku na nájemní a pachtovní smlouvy vztahující se na spravovanou nemovitost, ale správce je může za obecných podmínek vypověděti, žalobu o vyklizení podati a nové smlouvy sjednávati na dobu v místě obvyklou (§ 111 odst. 1 ex. řádu);

e) správce podléhá d o z o r u revírního báňského úřadu; tento dozírá na správce z povinnosti úřední a rozhoduje také o připomínkách, které by proti přípustnosti nebo vhodnosti jednotlivých opatření správcových podal podnikatel; revírní horní úřad může správce také propustiti a jiného jmenovati (§ 114 ex. řádu), a to z úřední moci nebo k návrhu;

f) správce bude povinen alespoň jednou za rok a vždycky po zrušení správy k l á s t i ú č t y z e s v é s p r á v y; revírní horní úřad rozhodne o schválení účtu po stání, k němuž pozve majitele podniku a správce; majitel podniku může činiti proti účtu nebo i jednotlivým položkám námitky ústně nebo písemně; nedostaví-li se majitel podniku ke stání a neučinil-li také před stáním námitky, má se podle zákona za to, že účet uznává za správný. Učinil-li sice před stáním námitky, ale pak se ke stání nedostavil, bude k jeho námitkám přihlíženo jen potud, pokud úřad uzná za nutné, aby k uplatňovaným nedostatkům účtu přihlédl z povinnosti úřední. Na tyto následky musí býti v obsílce ke stání upozorněno.

Na základě připomínek (výtek) a vysvětlivek správcových rozhodne úřad o schválení účtu a určí zároveň odměnu správcovu a náhradu výloh jím učiněných.

Dá-li úřad ve vyřízení účtu správci určité příkazy, vynucuje splnění jich pořádkovými tresty, srážkou z odměny nebo zadržením této.

Je-li správce uznán povinným dáti náhradu, lze tuto, je-li výrok o tom pravoplatným, sraziti z odměny mu přisouzené a nelze-li to provésti, nebo neslibuje-li to úspěch,

dobývati tuto náhradu exekucí ze jmění správcova. Tuto exekuci zahájí úřad z úřední povinnosti (§§ 116 a 118 ex. řádu).

g) Z docílených výtěžků správy zapraví správce bez dalšího řízení výlohy spojené se správou a s obyčejným hospodářským užíváním podniku. Sem patří zejména:

α) daně z nemovitosti spravované za dobu delší než tři leta od povolení vnucené správy zpět s přirážkami a jiné veřejné dávky, které mají býti z nemovitosti zapravovány;

β) pojišťovací premie ze smluv vztahujících se na spravovaný podnik, na jednotlivé části jeho, příslušenství nebo zásoby do správy zahrnuté;

γ) mzdy a jinaké služební platy splatné za trvání správy a za poslední rok před povolením správy osob při podniku zaměstnaných;

δ) náklady vnucené správy, náklady udržování a nutného zlepšení podniku a zálohy k tomuto účelu zatím poskytnuté;

ε) úroky a jiné opětující se dávky, jakož i annuity z knihovních pohledávek a práv na podniku váznoucích za trvání správy a za poslední rok před povolením jejím;

ξ) za vnucené správy dospívající a z posledního roku před povolením vnucené správy zadržené poplatky za štoly dědičné a revírní a jinaké příspěvky k revírním ústavům, poplatky vodní, šachtovní a tahadlové a jiné roční dávky z propůjčené služebnosti horní, jakož i roční dávky držitelům povrchu;

η) příspěvky (za vnucené správy dospívající a z posledního roku před povolením vnucené správy zadržené) k bratrským pokladnám (§§ 120, 241 ex. řádu).

IV. Zbývají některá ustanovení exekučního řádu, o kterých je pochybno, má-li jich býti obdobně užito i při vnucené správě osnovou navrhované. Sem patří:

1. Ustanovení o jmenování a výběru vnuceného správce. Exekuční řád má o tom podrobná ustanovení: je tu seznam správců, pořízený podle zvláštních předpisů krajskými soudy a periodicky doplňovaný a opravovaný. Soudy mají v daném případě jmenovati správce především z osob do tohoto seznamu pojatých a jenom výjimečně, za zvláštních podmínek v exek. řádu uvedených (§ 107 ex. řádu), mohou

správcem jmenovati i osobu jinou. Chtějí-li tak učiniti, musí býti před tím slyšen vym. věřitel i dlužník, není-li nebezpečí v prodlení. A vždy, kdykoli byl správce jmenován bez jejich slyšení, ať ze seznamu nebo mimo seznam, mohou vym. věřitel i dlužník žádati — uvedouce pro to důvody — aby byl jmenován jiný správce (§§ 106—108 ex. řádu). Ustanovení v h o d n é osoby správcem jest základní podmínkou správy a zde obzvláštního významu pro majitele hor. Doporučovalo by se tudíž, aby v tomto směru osnova měla výslovná ustanovení. Neboť obdoba zmíněných předpisů exekučního řádu nepodává se sama sebou. Stačí připomenouti, že seznam vnucených správců je operátem s o u d n í m, jehož prostě užívati nemohou úřady s p r á v n í, jakými jsou revírní horní úřady, nebude-li toto upotřebení upraveno výslovně z á k o n e m.

2. Exekuční řád ustanovuje, aby třetí osoby, které jsou dlužníkovi zavázány k plnění, jež se jeví jako důchod spravované nemovitosti (na př. nájemné a pod.), byly k návrhu správcovu soudem vyzvány konati tato plnění do rukou správcových, a pojí k tomu ten právní účinek, že po tomto vyzvání nemohou tyto třetí osoby již platně plniti dlužníkovi. Ale i platy konané jimi před tím jsou neplatné, bude-li d o k á z á n o, že v čase plnění věděly o povolení vnucené správy aneb o odevzdání nemovitosti správci (§ 110 ex. řádu). Tento předpis je povahy hmotně právní a souvisí s tím, že vnucenou správou exekuční mají býti zachyceny veškeré výtěžky na prospěch vymah. věřitele. Z toho, jakož i ze znění osnovy (»při p r o v á d ě n í vnucené správy . . . . .«) mohlo by sice býti usuzováno, že toto ustanovení se na vnucenou správu osnovou navrhovanou n e v z t a h u j e, ale úsudek tento není nepochybný. Bylo by tudíž i tuto otázku podrobiti úvaze a zaujmouti k ní určité stanovisko. Neboť vznikne-li spor o platnosti nebo neplatnosti plnění, o něž běží, jakož i o tom, věděla-li třetí osoba o povolení vnucené správy či o uvedení správcově do správy, budou o tom rozhodovati vždy ř á d n é s o u d y. A tu je otázka, budou-li obdobné výzvě r e v í r n í h o h o r n í h o ú ř a d u, přizpůsobené § 110 ex. řádu, přiznávati onen h m o t n ě p r á v n í účinek, nenajdou-li pro to v z á k o n ě samém jasné opory.

3. Osnova mluví (§ 224a) odst. 2 písm. b) o č i s t ý c h

výtěžcích; exek. řád (§ 119 odst. 2) upravuje přesně pojem výtěžků vnucené správy, a to v tom smyslu, že k nim patří nejen všechny užitky a důchody, příslušející dlužníkovi a z exekuce nevyňaté, které budou vytěženy po odevzdání nemovitosti správci, nýbrž i plody, které v době tohoto odevzdání jsou už odděleny a dosud se na nemovitosti nalézají, jakož i důchody v této době již dospělé, avšak ještě nevybrané. Také toto ustanovení je diktováno snahou shora pod č. 2. vzpomenutou a také ono je povahy hmotněprávní. Proto by měla se osnova také s ním jasným způsobem vypořádati. Neboť i při něm nerozumí se při správě osnovou navrhované jeho obdobné použití samo sebou; na druhé straně však není vyloučeno, že ho praxe při používání nových předpisů bude obdobně chtíti užívati. Aby se předešlo sporům a různosti výkladu, bylo by třeba otázku tuto jasně rozřešiti. S tím souvisí ještě jedna otázka, totiž, co se má považovati při správě osnovou navrhované za »čisté výtěžky«.

Exekuční právo upravuje věc tak, že rozhoduje knihovní pořadí vymah. věřitele (které se řídí knihovní poznámkou zahájení vnucené správy): úroky, annuity za poslední rok před povolením vnucené správy splatné ze všech knihovních práv, která mají knihovní přednost před touto poznámkou, musí býti z výtěžků správy zapraveny, nežli může býti přikročeno k uspokojení pohledávky vymah. věřitele. Kromě toho ovšem musí z výtěžků správy být uhrazeny nároky správcovy na odměnu a náhradu jeho výloh, platy správcem přímo zapravované (srv. pod III. písm. g) a případné převodní poplatky majetkové (za dobu 3 let před povolením vnucené správy).

Tedy teprve to, co po zaplacení všech těchto položek zbývá, bude pro vnucenou správu exekuční »čistým výtěžkem«. Jak tomu bude při vnucené správě podle osnovy? Zde není vym. věřitele ani poznámky zahájení vnucené správy ve prospěch jeho, ale je tu knih. poznámka zavedení vnucené správy [§ 224 a) odst. 2 písm. c) osnovy]. Obdobné použití předpisů exek. práva by tedy žádalo, aby byly z výtěžků správy také zapravovány úroky z knih. pohledávek před touto poznámkou na spravovaných nemovitostech váznoucích. Ale co když je pochybno, zda-li

knih. břemeno vázne právem aneb zda-li úroky a j. dávky jsou splatny a opravdu dluhovány? Exekuční řád má pro tyto případy přesně upravené řízení, směřující k tomu, aby jen nároky odůvodněné byly z výtěžků přikázány (rozvrhovací rok, odpor účastníků proti nárokům neprávem vzneseným, vyřízení odporu soudem buď meritorně nebo odkazem na pořad práva). Má toto všechno snad obdobně dělati revírní úřad horní při zjišťování čistých výtěžků a tím vlastně na sebe bráti rozhodování o čistě soukromoprávních poměrech bez výslovného zmocnění zákona? A dává-li exekuční právo nárok na placení úroků jen knih. pohledávkám, které mají knihovní přednost před vymah. věřitelem, je to odůvodněno principem priority; ale bude obdobný postup odůvodněn i při správě osnovou navrhované? Nemá zde míti věřitel, který přišel do knih teprve po poznámce o zavedení správy, také nárok na zaplacení svých splatných úroků?

Všechny tyto poznámky by vyžadovaly, aby k nim zaujal zákonodárce jasné stanovisko.

4. Nevím, v jakém rozsahu mohlo by se státi praktickým obdobné užití předpisu § 105 ex. řádu v případech vnucené správy osnovou navrhované, ale nicméně se ho chci dotknouti. Ustanovení toto týká se případu, když dlužník bydlí na spravované nemovitosti, a předpisuje, že se mu mají ponechati jen místnosti pro něho a členy jeho rodiny, žijící s ním ve společné domácnosti, nezbytně nutné. Tento rozsah určuje exek. soud. Ohrožuje-li pak dlužník správu nemovitosti, mohou mu býti obytné místnosti exekučním soudem k návrhu odňaty (§ 105 ex. ř.).

Obdobné použití tohoto předpisu by dávalo práva, zde exekučnímu soudu propůjčená, úřadům správním (rev. horním úřadům). Je velmi pochybno, bylo-li by to bez výslovného zmocnění zákonem vůbec přípustno.

V. Osnova předpisuje, že při »provádění této vnucené správy platí obdobně předpisy exekučního práva«. To znamená, že v historických zemích se povede správa obdobně podle exek. řádu z r. 1896, na Slovensku a Podk. Rusi však podle exek. zákona čl. LX. z r. 1881. To znamená jednak, že v oboru horního práva, kde dosud platí tu i tam jednotné

předpisy, osnovou zavedena bude dvojitost právní, jednak že na Slovensku a Podk. Rusi z obdobného užití tamního exekučního práva nebude lze pro vnucenou správu osnovou navrhovanou vytěžiti téměř nic. O této vnucené správě má totiž exek. zákon ustanovení jen v §§ 208—212, z nichž pro správu podle osnovy bude lze vlastně použíti jen předpisu, že soud (báňský komisariát) jmenuje vnuceného správce »berúc zretel na návrh exekventa« (jehož zde není) a ustanovení uvedení jeho do správy (§ 208 exek. zák.). Jinakých předpisů (zejména podobných, jako jsou uvedeny pod III.) o provádění správy, tam vůbec není (§§ 209, 210, 211 a 212 mají na zřeteli jen v y m a h. věřitele!).

Už proto by se doporučovalo, aby se osnova nespokojovala jen odkazem na obdobné použití exekučního práva, které je dvojí, nýbrž aby zásady pro vedení vnucené správy upravila podrobně a pro celé státní území j e d n o t n ě.

VI. Resumuji: Předpis osnovy o obdobném použití exekučního práva při vnucené správě podle osnovy bylo by lze přijmouti, kdyby byly podrobněji upraveny i otázky shora (pod IV.) nadhozené, ale to jen p r o h i s t o r i c k é z e m ě. Naproti tomu je tento odkaz pokud jde o Slovensko a Podk. Rus, beze vší ceny, poněvadž tam předpisů, jichž by bylo lze »při provádění vnucené správy« s prospěchem použíti, vůbec není.

A i pokud jde o obdobné užití předpisů exek. práva uvedených pod III., bylo by třeba míti jistotu, jestli se jimi zákonodárce vůbec zabýval a c h t ě l - l i tedy, aby platily i pro vnucenou správu ve vládní osnově navrhovanou.